

Záchrana jachtařů plachtících na plachetnici Laser záchranářský manuál

Martín Pospíšil (a Zdeněk Chlup)

Úvodem je třeba říci že většina Laseristů žádnou záchranu většinou nepotřebuje. Plachetnice Laser - Standard i její varianta s menší plachtou Laser - Radiál jsou totiž konstruované na bezproblémový a bezpečný jachting za jakýchkoli podmínek. Laser je na první pohled plachetnice zjednodušená směrem k windsurfingovému prknu. Tím, že je nekomplikovaná, nemá se na ní až tak co pokazit. Lehce se sice převrátí stěžněm dolů, ale stejně tak lehce jí i méně zdatný závodník převrátí zpět a vesele pokračuje v plachtění. Do Lasera většinou žádná voda nenateče, protože nemá kam. Jeho kokpit je tak malý, že po zvrnutí a zpětném převrácení do plavební polohy se nacákaná voda sama vylije a není potřeba žádného vylévání nebo vypouštění.

Jsou ovšem i tak drsné povětrnostní podmínky, kdy se nezkušený či fyzicky nepřipravený jachtař (nováči na Laseru, slabší dívky, veteráni apod.) převrací mnohokrát a v kombinaci s nedostatečným oblečením rychle promrzne a ztrácí zbytky sil. Pokud nebezpečí totálního vyčerpání v zápalu závodění sám nepozná a včas z posledních sil neodjede do přístavu nebo alespoň na nejbližší břeh, potřebuje záchranu, stejně jako většina jachtařů.

V extrémních podmínkách (vítr nad 20 m/s, vichřice, tornáda, ledová voda, studený vítr), kdy se převrátí většina plachetnic, je potřeba zachránit nejprve jachtaře, kterým uplavala loď. Někdy stačí dovézt je na motorovém člunu k jejich lodi. Na převrácené lodi mohou přečkat polevení větru a poté se zachránit sami odplachtěním do přístavu. Pokud vítr nepolevuje, většinou lze vždy odplachtit na polovyníatou plachtu na nejbližší břeh. Závodníci by nikdy neměli opouštět svou loď a plavat ke břehu. V případě potřeby o pomoc je nejsnazší sednout si na převráceného Lasera a zvedáním a spouštěním rozpačených rukou žádat o pomoc. (Pokud to podmínky dovolí může být taky přínosné, a to v případě totálního vyčerpání, se přivázat k lodi otěžemi.) Někdy bývají jachtaři nezodpovědí a vyjíždějí na vodu bez záchraných vest. Pokud mají záchranáři na svém člunu náhradní vestu, může to být také v kritické chvíli důležitý faktor ovlivňující úspěšnou záchranu.

V případě kritické situace je pro záchranáře řešením posbírat maximum plovoucích jachtařů z vody, a co nejrychleji je vozit na břeh. Loď je v tomto případě bohužel nutno ponechat svému osudu, ale na hluboké vodě a dostatečně daleko od návětrného břehu se Laseru až tak moc nestane.

Pokud jsou větrné podmínky ne zrovna katastrofální a je čas zachraňovat i loď, je opět několik možností. Pokud záchranáři přijedou k Laseru převrácenému stěžněm dolů, kterého se drží vyčerpaný Laserista, lze mu pomoci radou i skutkem.

Rady spočívají především v tom, že v silném větru a vlnách by měl Laserista převrácet loď páčením za maximálně nahoru vysunutou ploutev, špičkami stojící na závětrné oděrci lodi (původně lemlajсна, nyní obvodový slep dílů dna a paluby). Při zapíchnutí stěžně do dna je dobré stát na té straně lodi, kdy se páčením stěžně z dna vytahuje, nikoli boji do dna a dále ohýbá a láme. Někdy je nutná pomoc motoráku při jeho vyproštění z bahna odtážením lodi do boku po směru uvolnění stěžně. Některé příručky radí stavění převrácené plachetnice z návětrné strany, ale dle mých zkušeností z opravdu silného větru je to takto nemožné, protože vlny i vítr působí opačným momentem a maří práci jachtaře. Plachta působí jako vodní kotva a vlny i vítr sami loď staví stěžněm nahoru. Loď se tak postaví téměř sama, případně lehkým páčením na závětrné oděrci. Pokud se podaří stěžně vyprostit ode dna a loď zvrátit stěžněm zhruba rovnoběžným z hladinou, je nutno dalším usilovným páčením za konec ploutve vylít vodu z plachty a zvednout plachtoví od vodní hladiny. Většinou je proto potřeba na ploutev z vody vyšplhat, nejlépe přes její masivní přední hranu. Potom ovšem nastává problém, že vítr podfoukne plachtu a loď převrátí stěžněm na druhou stranu. Ten spadne zpět do vody a než obeplave loď spět ke ploutvi, ta je opět stěžněm dolů. Standardním řešením je nepouštět se ploutve, nechat se podvíleci pod lodí, a pak již lehce postavit Lasera s plachtou bez vody za ploutev z návětrné strany lodi. Toto stavění na dvojí převrácení bývá při silném větru nejčastější.

Do lodi se pak vyšplháme nejlépe zboku přitážením rukama za vyvažovací popruh a pomocí nohy přehozené z vody kolenem na boční palubu lodi.

Komplikací stavění Lasera bývá větrem nafouklá plachta, která brání odtržení plachtoví od vodní hladiny. Řeším to tak, že vyšplhám na ploutev Lasera na boku, natáhnou se pro otěžové lano, které je napínáno větrem jako na zadní vítr. Rážno s plachtou trčí z vody a plachta je nafoukována větrem, což zabraňuje dalšímu zvedání stěžně. Za lano pak stáhnou rážno a nafouklou plachtu k zádi lodi, uvolním tlak větru a lehce pak dokončím dříve popsaný proces postavení plachetnice.

Pokud se závodník dostane při převrácení pod plachtu, měl by zvednout ruku nad vodu a vytvořit si vzduchovou kapsu. U laseristických plachet nevyžaduje tato činnost přílišné nároky na sílu. Pokud je závodník vyčerpaný a nemá síly loď postavit, je vhodné jej vtáhnout z ledové vody do záchraného člunu, kde nabere síly, zahřeje neoprén a loď zachrání sám. V té době je i možnost, aby loď uvedeným způsobem převrátí záchranář a závodník již přesedl do připravené lodi a odplachtil na břeh.

Pokud je Laser poškozený a plavby na vítr neschopný, je nutno odvéci ho na břeh. Důvod bývá roztržená plachta, zlomený stěžně či poškozený systém lanoví. Pak lze odvéci loď pomocí silného motoráku, většinou je však výhodnější odlehčit vlečení odpojením kikingu, vytažením stěžně z lodi a přivázání oplachtění podélně do osy lodi. Optimální by bylo odpojení ráhna a namotání plachty na stěžně, to je však ve vlnách těžký úkol. Alternativně lze plachtu kolem plachty a ráhna přiloženého ke stěžni omotat otěžové lano a vše přivázat podélně ke středovému vyvažovacímu popruhu Lasera. Tento způsob je volen proto, že na Laseru na rozdíl od ostatních plachetnic nelze stáhnout plachta dolů ze stěžně a tak je nutno stěžně vytažovat i z plachtou. Při tažení lodě je dobré Lasera uvázat na poměrně dlouhý provaz, aby při překonávání vln nevznikaly cukavé pohyby. Pokud je to možné Laser by měl být tažen bez jachtaře, ten by měl být v záchranářském člunu.

Doporučuji si zachraňování vyzkoušet za menšího větru a v teplé letní vodě. Často je v akci záchranář zmrzlejší než zachraňovaný jachtař a vhodné oblečení je nezbytným předpokladem. Doporučuji nepromokavé či suché obleky v kombinaci s kilmatexovým prádlem. Neoprén nepovažuji za vhodný, protože v motoráku není dost pohybu na jeho zahřátí při jeho promočení. Při selhání nespolehlivého motorového člunu musí být sám odtážen jiným motorákem.

Na závěr chci dodat, že měkké gumové motoráky jsou k záchraně vhodnější nežli tvrdé dřevěné, laminátové či plechové. Důvodem je otlučení zachraňované lodi, motoráku i zachraňovaného jachtaře. Ve vlnách tak může neobratně řízené záchranné plavidlo napáchat více škody než užítka a nejen poničit loď i plachtu, ale i vážně zranit závodníka.

Proto je dobré když záchraníci jsou zároveň alespoň bývalými jachtaři či vodáky, aby ani pro ně rozběsněné živly nebyly nepřitelem a mohli více pomáhat než škodit. Tímto jim za případnou záchranu předem děkuji.